

15

Eduskunta kansanvallan toteuttajana

Eduskunta järjestäytyy vaalien jälkeen

Suomen perustuslain mukaan ”valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta”. Suomessa noudatetaan **edustuksellista demokrati-aa** eli vaaleilla kansalaisten neljäksi vuodeksi kerrallaan valitsevat 200 kansanedustajaa edustavat periaatteessa koko kansaa. Eduskunnan tekemät päätökset kuten uudet lait ja valtion vuotuinen budjetti vaikuttavat jokaiseen suomalaiseen.

Eduskunnan koollaoloajasta puhutaan **valtiopäivinä**. Oikeuskansleri tarkistaa kansanedustajien valtakirjat vaalien jälkeen kokoontuvien valtiopäivien alussa. Tasavallan presidentti avaa juhlallisesti valtiopäivien toiminnan.

Kansanedustajat valitsevat keskuudestaan **puhemiehen** ja kaksi varapuhemiasta suunnittelemaan ja johtamaan eduskunnan työtä. Puhemiehet valitaan suurimmista puolueista ja he ovat yleensä kokeneita kansanedustajia, jotka nauttivat muiden kansanedustajien luottamusta. Puhemiehen tulee toimia puolueettomasti – ketään kansanedustajaa tai eduskuntaryhmää suosimatta

tai syrjimättä. Hän johtaa puhetta ja pitää yllä työrauhaa eduskunnan täysistunnossa, joissa päätetään esimerkiksi uusista laeista. Puhemies ei osallistu äänestyksiin täysistunnoissa. Täysistunnoissa **eduskuntaryhmät** istuvat salissa puhemiehestä katsottuna oikeisto–vasemmisto-jaon mukaisessa järjestyksessä. Äärimmäisenä vasemmalla istuvat Vasemmistoliiton ja oikealla RKP:n kansanedustajat.

Kunkin puolueen kansanedustajat muodostavat oman eduskuntaryhmän, joka valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Eduskuntaryhmän puheenjohtaja esittää eduskunnan käymissä keskusteluissa ryhmänsä yhteisen kannan. Vaikka kansanedustajan tulee toimessaan noudattaa lain mukaan vain ”oikeutta ja totuutta”, käytännössä eduskuntaryhmät sopivat yhteisistä kannanotoistaan omilla kokouksissaan. Tätä sanotaan **puoluekuriksi** tai **ryhmäkuriksi**. Sopimalla yhteisestä kannasta eduskuntaryhmät pääsevät paremmin tavoitteisiinsa ja saavat ajettua itselleen tärkeitä asioita eduskunnassa. Puoluekuri vaihtelee puolueittain. Vihreillä ei ole varsinaista puoluekuriä, mutta

Eduskunnan puhemies ja kaksi varapuhemiasta muodostavat puhemiehistön. Puhemiehistöön valitaan suurimmista puolueista kokeneita kansanedustajia. Vuonna 2018 puhemieheksi valittiin kokoomuksen Paula Risikko (vas.) ja varapuhemieheksi SDP:n Tuula Haatainen ja keskustan Mauri Pekkarinen.

esimerkiksi Vasemmistoliiton eduskuntaryhmästä on erotettu ryhmäkuria rikkoneita kansanedustajia.

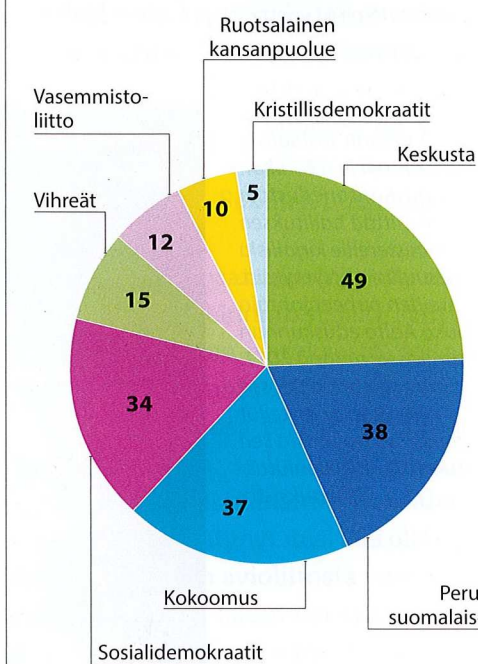
Valiokuntatyö on tärkeä osa eduskuntatyötä

Keskeinen osa kansanedustajien työtä on valiokuntatyöskentely. Eduskuntavaalien jälkeen kansanedustajat valitaan täysistunnossa eri **valiokuntiin**. Kansanedustajat toimivat 15 erikoisvaliokunnassa ja suuressa valiokunnassa. Jokainen kansanedustaja osallistuu ainakin yhden valiokunnan toimintaan. Kansanedustajan oma kiinnostus, koulutus ja siviiliammatti vaikuttavat siihen, minkä valiokunnan jäseneksi hän pääsee. Valiokuntapaikat jaetaan poliittisten voimasuhteiden mukaan: suurimmat puolueet saavat eniten valiokuntien puheenjohtajuuksia ja valiokuntapaikkoja.

Eduskunnan tehtävät

- lakien säätäminen
- valtiontaloudesta eli budjetista ja verotuksesta päättäminen
- hallituksen valvonta ja hallinnon tarkastus
- osallistuminen EU-asioiden ja ulkopoliittikan hoitoon
- kansakuntaa koskevien perusratkaisujen teko ja niiden toteuttamisen valvonta
- toimiminen kansakunnan julkisena keskustelufoorumina
- kansalaisten poliittisen aktiivisuuden ylläpito
- pääministerin valinta ja toimintakykyisen hallituksen ylläpitäminen
- hyväksy kansainväliset sopimukset.

Eduskuntaryhmät vuoden 2015 vaalien jälkeen, kansanedustajien määrä

Onko eduskunta Suomen kansa pienoiskoossa?

Edustuksellisen demokratian periaatteen mukaisesti 200 kansanedustajan tulisi edustaa kattavasti koko Suomen kansaa. Kevään 2015 eduskuntavaaleissa 70,1 prosenttia äänioikeutetuista käytti valtaa äänestämällä. Edustaako eduskunta myös niitä noin 30 prosenttia kansalaisista, jotka eivät äänestäneet? Ainakin eduskunnan tekemät päätökset, kuten uudet lait, koskettavat jokaista suomalaista.

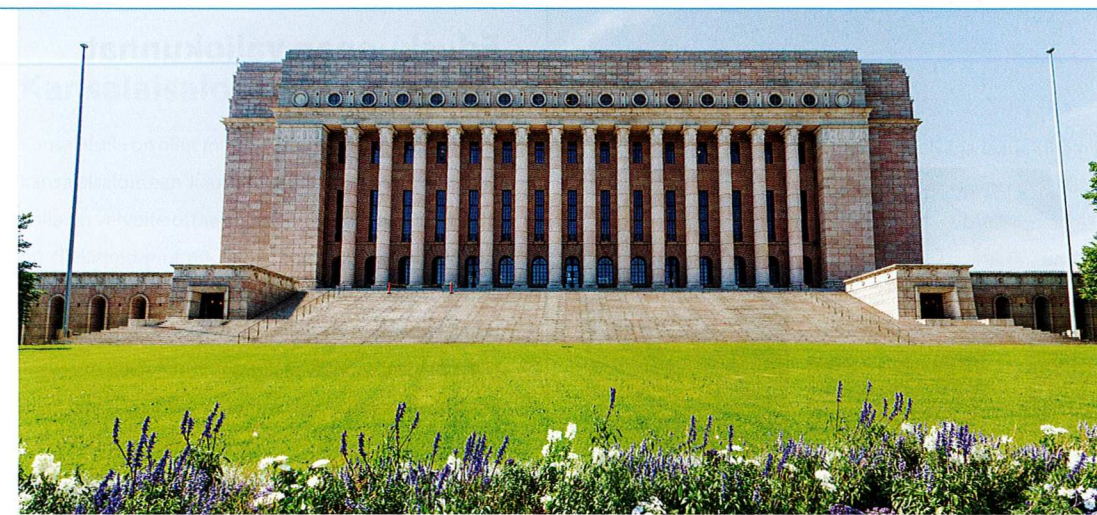
Vuoden 2015 vaaleissa valittiin eduskuntaan tavallista enemmän nuoria kansanedustajiksi, yhteensä 14 alle 30-vuotiaasta. Eduskunnan kuopus on SDP:n kansanedustaja Ilmari Nurminen, joka tuli valituksi eduskuntaan 24-vuotiaana. Nuoret aikuiset ja eläkeläiset ovat yleensä olleet eduskunnassa ali-edustettuina. Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa koko ajan, mutta ikäihmisten edustus ei välttämättä lisäänty samassa suhteessa päätöksenteossa esimerkiksi kunnanvaltuustossa tai eduskunnassa. Kaikkien kansanedustajien keski-ikä vuonna 2015 oli 47 vuotta.

Kansanedustajan työssä vaaditaan sosiaalisia taitoja ja retoriikan hallintaa. Kansanedustaja voi esittää hallituksen ministereille kirjallisia ja suullisia kysymyksiä. Vihreiden puheenjohtaja Touko Aalto eduskunnan täysistunnossa vuonna 2017. Vihreät on oppositiossa ollessaan arvostellut ankarasti hallitusta sen suorittamista koulutusleikkauksista.

Ensimmäiseen eduskuntaan vuonna 1907 valittiin 19 naiskansanedustajaa. Naisten osuus kansanedustajista on kasvanut hitaasti, vuoden 2015 vaaleissa tuli valituksi yhteensä 83 naista. Ensimmäinen naispuolinen eduskunnan puhemies oli Kokoomuksen Riitta Uosukainen.

Kansanedustajiksi valitut ovat yleensä sosioekonomiselta asemaltaan parempiosaisia kuin äänestäjät keskimäärin. He ovat siis korkeammin koulutettua ja heidän palkkatasonsa on parempi kuin heitä äänestävien keskimäärin. Suomi on jaettu vaalipiireihin, jotta maan kaikista osista saadaan vaaleissa väkilukuun suhteutettu edustus eduskuntaan. Ennen vuoden 2015 vaaleja toteutettu vaalipiiriudistus herätti myös kritiikkiä. Kun kaksi pienempää vaalipiiriä yhdistettiin yhdeksi suureksi, monen pienen paikkakunnan ehdokkaan mahdollisuudet mennä läpi laskivat, koska suurten kaupunkien äänimäärä on ratkaiseva. Edustaako eduskunta myös maakuntien Suomea vai ainoastaan kasvukeskuksia?

Autonomian aikana (1809–1917) Venäjän keisari avasi valtiopäivät. Nykyisin valtiopäivät avaa tasavallan presidentti. Kansaa edustavat säätyjen sijasta puolueista ja valitsijayhdistyksistä valitut kansanedustajat eri puolilta maata. Eduskuntatalo valmistui vuonna 1931 J. S. Sirénin suunnitelman mukaisesti ja se edustaa 1920-luvun klassismia. Vuonna 2015 eduskuntatalo meni remonttiin ja kansanedustajat siirtyivät tilapäisiin tiloihin. Remontoitu eduskuntatalo otettiin käyttöön itsenäisyyden satavuotisjuhlavuonna 2017.

Arvostetuin valiokunnista on **suuri valiokunta**, joka toimii käytännössä Suomen EU-valiokuntana. Ahvenanmaalta valittu kansanedustaja pääsee automaattisesti suureen valiokuntaan.

EU:n yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluvat asiat käsitellään ulkoasiainvaliokunnassa. Valiokunnat kokoontuvat viikoittain 1–4 kertaa ja valmistelevat uusia lakeja ja muita eduskunnassa käsiteltäviä asioita. Ne kutsuvat kokouksiinsa eri alojen asiantuntijoita saadakseen esimerkiksi lainsäädännössä tarvittavaa taustatietoa. Valiokuntien kokoukset ovat yleisöltä suljettuja. Valiokuntien esityslistat ja päätöspöytäkirjat ovat kuitenkin yleensä kaikille julkisia.

Eduskunta lainsäätäjänä

Vallan kolmijako-opin mukaisesti valta on jaettu lainsäädäntö-, toimeenpano ja tuo-

miovaltaan vallan keskittymisen estämiseksi. Eduskunta käyttää Suomessa ylintä lainsäädäntövaltaa. Lakien säätäminen on eduskunnan keskeisin tehtävä. Jäsenyys EU:ssa merkitsee sitä, että Suomen on sovittava yhteen EU-lainsäädäntö, kuten **asetukset** ja **direktiivit**, Suomen oman lainsäädännön kanssa.

Jokainen kansanedustaja saa tehdä **lakialoitteita**. Useimmiten laki syntyy kuitenkin hallituksen esityksestä, joita annetaan vuosittain noin 250. Jos kansanedustaja saa aloitteensa taakse vähintään sata kansanedustajaa, se käsitellään kuin hallituksen esitys. Ensimmäinen **kansalaisaloitteen** pohjalta syntynyt uusi laki oli laki sukupuolineutraalista avioliitosta vuonna 2014.

Tarve uuteen lakiin voi syntyä arjen kokemuksista. Laki ei toimi, sitä ei noudateta tai yhteiskunta on muuttunut niin paljon,

Nuoret ehdokkaat keräsivät 2015 eduskuntavaaleissa muhkeita äänisaaliita, esimerkiksi Vasemmistoliiton Li Andersson sai yli 15 000 ääntä. Ilmari Nurminen (sd) arveli saaneensa ääniä myös ikäihmisiltä. Nuoria kansanedustajia yhdistää toiminta oman puolueen nuorisjärjestöissä ja erilaisissa kansalaisjärjestöissä.

että laki on vanhentunut. Uusi laki lähtee liikkeelle eduskunnan **lähetekeskustelulla**. Kansanedustajat esittävät toiveitaan ja ajatuksiaan uudesta laista, mutta mitään päätöksiä ei lähetekeskustelussa tehdä. Laki lähetetään valmisteltavaksi asianomaiseen valiokuntaan, jossa sitä valmistellaan perusteellisesti, usein kuukausien ajan asiantuntijoita kuullen. Lakiesitys tulee valiokunnasta **täysistuntoon**. Eduskunnan täysistunnossa lakiesitys käy läpi kaksi käsittelyä. Ensimmäisessä käsittelyssä päätetään lain tarkka sanamuoto. Tarvittaessa lain sisällöstä ja yksityiskohdista äänestetään.

Toisessa käsittelyssä laki joko hyväksytään tai hylätään. Lain sisältöön tai sanamuotoon ei toisessa käsittelyssä tehdä muutoksia. Tavallisen lain hyväksymiseen riittää **yksinkertainen enemmistö** annetuista äänistä eli jaa-ääniä enemmän kuin ei-ääniä. Mikäli eduskunta tekee ensimmäisessä käsittelyssä muutoksia valiokunnan ehdotuk-

Eduskunnan valiokunnat 2015–2018:

Suuri valiokunta
Perustuslakivaliokunta
Ulkoasiainvaliokunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallintovaliokunta
Lakivaliokunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
Puolustusvaliokunta
Sivistysvaliokunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Talousvaliokunta
Tulevaisuusvaliokunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Ympäristövaliokunta
Tarkastusvaliokunta

Valiokuntia on yhteensä 16. Valiokunnissa on 17 jäsentä, paitsi valtiovarainvaliokunnassa, jossa on 21 kansanedustajaa ja suuressa valiokunnassa, jossa on 25 kansanedustajaa.

seen, lakiesitys voidaan lähettää ensimmäisen ja toisen käsittelyn välissä suureen valiokuntaan. Tämä on kuitenkin varsin harvinaista.

Presidentin tulee vahvistaa laki allekirjoituksellaan. Mikäli presidentti ei vahvista lakia, se palautuu eduskuntaan. Jos eduskunta hyväksyy lain muutoksitta yksinkertaisella enemmistöllä, laki tulee voimaan ilman presidentin allekirjoitusta. Presidentti ei voi varsinaisesti estää lain voimaantuloa, mutta hän voi pitkittää sitä. Kaikki presidentit ovat jättäneet joitakin lakeja vahvistamatta.

Uudet lait ja niitä täydentävät asetukset julkaistaan säädöskokoelmassa, jonka

Kansalaisaloitteesta uudeksi laiksi

Kansalaisilla on ollut mahdollisuus osallistua lainsäädäntöön kansalaisaloitteen kautta vuodesta 2012 alkaen. Eduskunnalla on velvoite ottaa kansalaisaloite käsiteltäväksi, jos sen on allekirjoittanut puolen vuoden aikana vähintään 50 000 kansalaista. Aloitteen hyväksyminen samoin kuin mahdolliset muutokset aloitteeseen jäävät eduskunnan harkittaviksi. Jos aloite tulee eduskunnassa hylätyksi, samasta asiasta voidaan tehdä uusi aloite. Sen taakse on jälleen kerättävä vähintään 50 000 allekirjoitusta.

Kansalaisaloitteen käsittely eduskunnassa alkaa lähetekeskustelulla, joka käydään täysistunnossa. Eduskunta päättää, mihin valiokuntaan asia lähetetään valmisteltavaksi. Kansalaisaloitteen tekijöiden edustajille on varattava tilaisuus tulla kuulluksi valiokuntakäsittelyn yhteydessä. Valiokunta voi myös kuulla asianomaisen ministeriön edustajaa sekä muita asiantuntijoita.

Valiokunta voi jatkaa asian käsittelyä ja laatia siitä mietinnön täysistuntokäsittelyä varten. Valiokunta voi päätyä myös siihen, että kansalaisaloite ei saa valiokunnan tukea ja sen jatkokäsittelystä luovutaan. Tämä ei merkitse asian raukeamista tai päätöstä kansalaisaloitteen hylkäämisestä, vaan se jää odottamaan mahdollisia myöhempiä toimenpiteitä kuten hallituksen esitystä.

Kansalaisaloite voidaan ottaa valiokunnassa myöhemmin uuteen käsittelyyn. Käsittelemättä jäänyt kansalaisaloite raukeaa vaalikauden päättyessä. Kansalaisaloitteella pyritään vahvistamaan suomalaista demokratiaa ja aktivoimaan kansalaisia vaikuttamaan yhteisiin asioihin. Kansalaisaloitetta on myös kritisoitu: esimerkiksi 50 000 allekirjoituksen rajaa on pidetty liian matalana.

jälkeen lakia on alettava noudattaa. Media kertoo uusista laeista, jotta kansalaiset pyysivät jatkuvasti muuttuvan lainsäädännön tasalla

Perustuslaki vaatii suuremman yksimielisyyden

Perustuslaki on lainsäädännön ja julkisen vallankäytön perusta. Suomen nykyinen perustuslaki tuli voimaan vuonna 2000. Tavallisia lakeja käsitellään eduskunnassa runsaasti, mutta perustuslakia muutetaan vain harvoin. Se on suomalaisen yhteiskunnan kivijalka, jota tavalliset lait täydentävät. Perustuslaki sisältää säännökset valtion ylimmästä vallankäytöstä, vaaleista ja Suomen kansalaisen perusoikeuksista. Siksi perustuslain säätäminen vaatii suuremman enemmistön tuen kuin tavallinen laki. Tavalliset lait eivät saa ol-

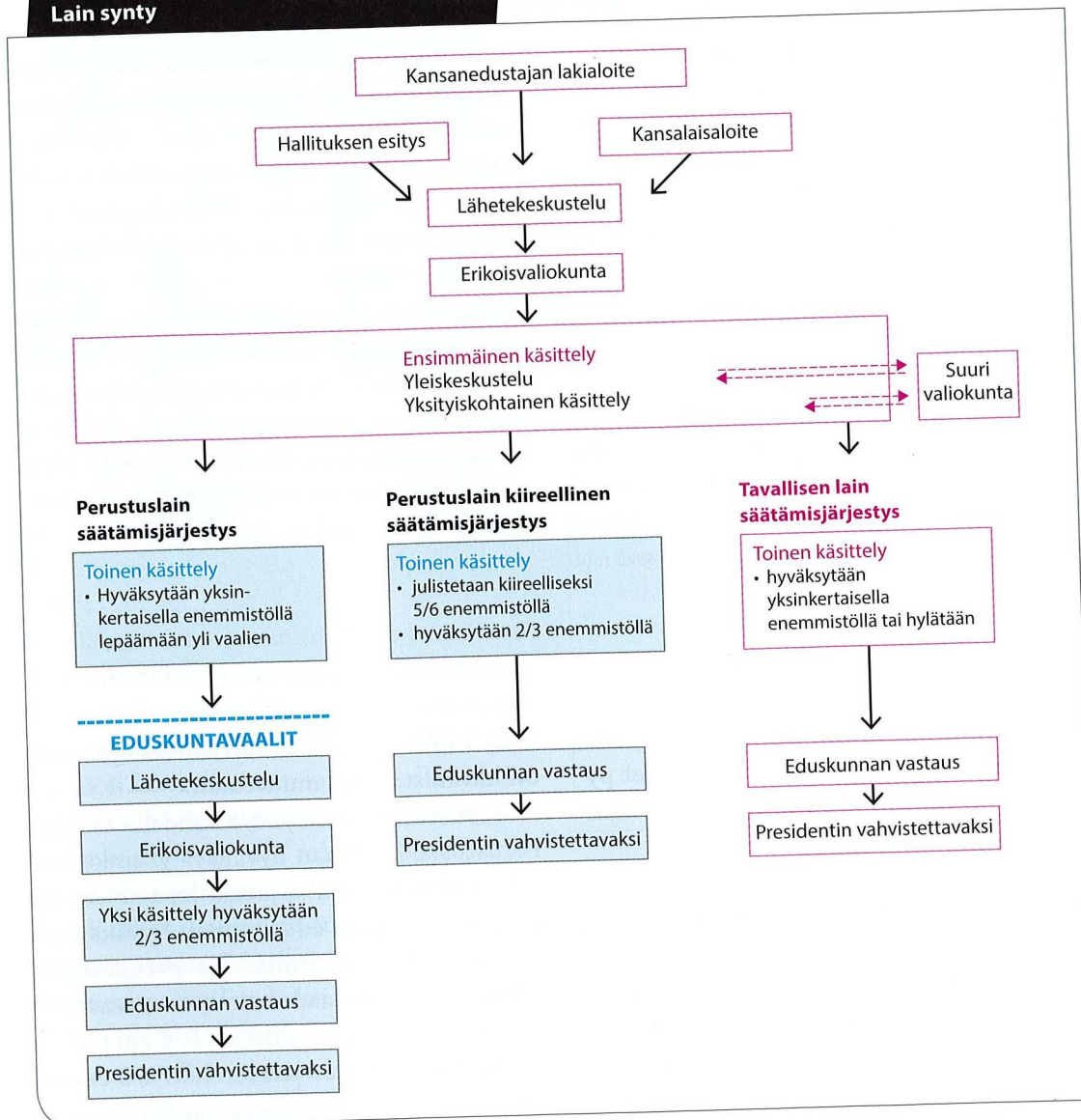
la ristiriidassa perustuslain kanssa – jos näin on, tavallista lakia muutetaan.

Perustuslaki voi syntyä kahdella tavalla. Perustuslaki voidaan hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä ja jättää lepäämään yli vaalien seuraavan eduskunnan hyväksyttäväksi 2/3 enemmistöllä. Jos perustuslain muutos halutaan saada voimaan nopeasti, se voidaan julistaa kiireelliseksi 5/6 enemmistöllä ja hyväksyä sen jälkeen heti 2/3 enemmistöllä. Näin myös yleensä tapahtuu.

Eduskunnalla on taloudellista valtaa

Eduskunnalla on myös taloudellista päätäntävaltaa. Useat eduskunnan säätämät lait koskettavat taloutta, esimerkiksi verotusta. Eduskunta hyväksyy vuosittain valtion tulo- ja menoarvion eli **budjetin**. Budjetin

Lain synty

valmistelu tapahtuu valtiovarainministeriössä.

Budjetin käsittely eduskunnassa alkaa syksyisin täysistunnossa lähetekeskustelulla. Lähetekeskustelusta budjettiesitys menee valtiovarainvaliokuntaan, jossa siitä laaditaan mietintö. Budjettia käsitellään edus-

kunnan täysistunnossa vain kerran, mutta tämä käsittely voi kestää päiviä ja siihen liittyy lukuisia äänestyksiä budjetin yksityiskohdista. Varsinkin oppositiopuolueiden kansanedustajat ovat usein tyytymättömiä hallituksen laatiman budjetin linjauksiin.

Uutta budjettia aletaan noudattaa seuraavan vuoden alusta.

Eduskunta myös valvoo budjetin toteutumista. Jos taloudessa tapahtuu yllättäviä muutoksia ja valtion menoihin tarvitaan lisärahoitusta, eduskunta voi hyväksyä **lisäbudjetin**. Kansanedustajilla on mahdollisuus tehdä talousarvioaloitteita eli ehdotuksia määrärahoista, jotka liitetään budjettiin. Usein kansanedustajat yrittävät saada aikaan budjettiin talousarvioaloitteita oman kotiseutunsa kehittämiseksi. Kansanedustajat tekevät myös erilaisia toimenpideoitteita hallitukselle.

Eduskunta ja EU

Suomen liittyminen Euroopan unionin jäseneksi vuonna 1995 muutti eduskunnan toimintaa. Jotta jäsenyys ei olisi heikentänyt eduskunnan lainsäädäntövaltaa, otettiin valtiopäiväjärjestykseen tarkat säännökset eduskunnan osallistumisesta EU-asioiden valmisteluun Suomessa. Euroopan unionin erilaiset säädökset kuten asetukset ja direktiivit luovat sen viitekehyksen, jonka sisällä eduskunnan lainsäädäntö tapahtuu. Yksikään laki ei voi olla ristiriidassa EU-säädösten kanssa. Jos näin on, kansallinen laki väistää EU:n määräyksiä.

Suuressa valiokunnassa valmistellaan Euroopan unionin ja Suomen välisiä asioita. Suuri valiokunta varmistaa, että eduskunnan vaikutus ja parlamentaarinen valvonta toteutuvat EU:n päätöksenteossa. Suuri valiokunta pitää huolen myös siitä, että eduskunta on ajan tasalla EU:n päätöksistä.

Perustuslain mukaan hallituksen on annettava eduskunnalle tietoja asioiden valmistelusta Euroopan unionissa ja kuultava eduskuntaa unionin asioissa. Myös jokainen ministeri käy suuren valiokunnan kuultavana ennen EU:n ministerineuvoston kokousta. Ministeri selvittää suurelle valiokunnalle tulevan ministerineuvoston kokouksen asialistaa ja Suomen kantoja käsiteltäviin asioihin. Ministerineuvoston kokoukseen osallistuu Suomesta ja muista EU-maista se ministeri, jonka toimialaan teemat liittyvät. Kun kyse on EU:n yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, eduskunnan ääntä käyttää ulkoasiainvaliokunta.

Suomea koskevia ulkopoliittisia sopimuksia ei voi solmia ilman eduskunnan vahvistusta eli ratifiointia. Esimerkiksi Suomen liittyminen Euroopan unioniin päätettiin lopullisesti eduskunnan äänestyksessä. Eduskunta päättää muodollisesti myös sodasta ja rauhasta yhdessä tasavallan presidentin kanssa.

Eduskunnan oikeusasiamies valvoo korkeiden virkamiesten toimintaa ja ihmisoikeuksien toteutumista maassa. Kansalaiset lähestyvät eduskunnan oikeusasiamiestä yleensä kirjeitse ja sähköpostitse ja vetoavat häneen, jos he kokevat kärsineensä vääryyttä itseään koskevassa asiassa. **Oikeuskansleri** taas valvoo hallituksen ja ministerien toiminnan laillisuutta.

Eduskunta valvoo hallitusta

Eduskunta valitsee äänestämällä eduskuntavaalien jälkeen maalle uuden pääministerin,

Hallitus on kaatunut välikysymykseen vain neljä kertaa Suomen historian aikana. Oppositio voi hyökätä voimakkaasti hallituksen linjauksia ja päätöksiä vastaan ja esittää omia vaihtoehtojaan. RKP:n Carl Haglund arvosteli hallitusta sen päätöksestä leikata 300 miljoonaa euroa koulutusmenoista vuodesta 2016 alkaen.

joka muodostaa uuden hallituksen. Eduskunnan tulee valvoa hallituksen ja ministerien toimintaa. Hallituksen kokonaisuutena ja jokaisen ministerin erikseen tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Jos luottamusta ei ole, ministerin tai koko hallituksen on erotettava. Tätä periaatetta kutsutaan parlamentarismiksi.

Kansanedustajilla on oikeus saada tietoa hallituksen ja ministereiden toiminnasta. Käytännössä kysymysten esittäminen hallitukselle on myös tapa valvoa hallituksen toimintaa. Jokainen kansanedustaja saa tehdä ministereille heidän toimialaansa koskettavia kirjallisia ja suullisia kysymyksiä. **Kirjallinen kysymys** toimitetaan puhemiehen välityksellä ministerille, joka vastaa siihen 21 päivän kuluessa. Kysymys ja vastaus jaetaan kaikille kansanedustajille. Kysymys voi koskettaa jotakin vireillä olevaa hanketta tai vaikkapa lakia, josta kansanedustaja haluaa tarkempaa tietoa. Kansanedustaja saa tehdä kirjallisia kysymyksiä myös valtiopäivien ollessa keskeytyneinä, esimerkiksi kesäloman aikana.

Eduskunnan **suullinen kyselytunti** pidetään torstaisin ja se televisoidaan suora-

na lähetyksenä. Puhemies päättää, kuka saa kysyä ja mitä teemoja otetaan esille, mutta tarkkoja kysymyksiä ei tiedä ennakolta kukaan. Kysymysten ja vastauksien pituus rajataan minuuttiin, jotta mahdollisimman moni kansanedustaja ehtisi kysyä tunnin aikana. Kysyjällä on oikeus tehdä tarkentava lisäkysymys vastauksen jälkeen. Kysymykset eivät johda äänestyksiin tai muihin toimenpiteisiin, mutta niiden kautta nostetaan esiin tärkeitä teemoja ja saadaan uutta tietoa hallituksen työskentelystä. Kyselytunti osoittaa, että eduskunta on vilkkaan poliittisen keskustelun areena.

Oppositio hallituksen kaadossa

Välikysymyksen jättämiseen hallitukselle tarvitaan vähintään 20 kansanedustajan allekirjoitus. Välikysymyksen takana ovat aina opposition kansanedustajat. Hallituksen tulee antaa perusteellinen vastaus välikysymykseen kahden viikon kuluessa. Hallituksen vastauksen antaa eduskunnalle asiasta vastaava ministeri tai pääministeri. Vastaus seuraa laaja keskustelu, jossa ensimmäisen puheenvuoron käyttää välikysymyksen ensimmäisenä allekirjoittanut kansanedustaja. Pitkän välikysymyskeskustelun aikana kukin eduskuntaryhmä esittää vuorollaan kantansa välikysymyksestä annettuun vastaukseen. Lopuksi eduskunta äänestää hallituksen luottamuksesta.

Jos enemmistö kansanedustajista antaa hallitukselle tukensa, se on saanut **luottamuslauseen** ja voi jatkaa toimissaan. Jos enemmistö äänestää hallitusta vastaan, se on saanut **epäluottamuslauseen** ja sen on erottava. Enemmistöhallitusten aikana on selvää, että hallitus ei kaadu välikysymykseen. Vähemmistöhallitukselle välikysymys on vaarallisempi, koska hallituksella ei ole kansanedustajien enemmistön tukea takanaan. Välikysymyksen avulla oppositio nostaa esiin tärkeitä kysymyksiä ja kohottaa samalla omaa poliittista profiiliaan.

Hallitus kertoo toimistaan eduskunnalle

Eduskuntakeskustelua on laajennettu ajankohtaiskeskustelun ja **pääministerin ilmoituksen** avulla. Kansanedustaja voi ehdottaa laajempaa keskustelua jostakin tärkeästä ajankohtaisesta teemasta. Pääministeri tai hänen määräämänsä toinen ministeri voi kertoa jostakin merkittävästä hallituksen päätöksestä tai linjauksesta antamalla pääministerin ilmoituksen eduskunnalle. Kumpikaan keskustelu ei voi johtaa hallituksen eroon.

Hallitus voi mitata suosiotaan eduskunnassa antamalla eduskunnalle tiedonannon. Tiedonantoa seuraa keskustelu eduskunnan täysistunnossa, minkä jälkeen se voidaan lähettää valiokuntaan käsiteltäväksi. Lopuksi äänestetään hallituksen tai yksittäisen ministerin luottamuksesta. Hallitus voi antaa selonteon, joka lähetetään asianomaiseen valiokuntaan. Asiasta käydään perusteellinen keskustelu eduskunnan täysistunnossa. Hallituksen luottamuksesta ei selonteon yhteydessä kuitenkaan äänestetä.

TEHTÄVÄT

1. Millaisia vaikutusmahdollisuuksia jokaisella kansanedustajalla on työssään?
2. a) Miten perustuslain säätäminen ja muuttaminen poikkeaa tavallisen lain säätämisestä?
b) Miksi perustuslain säätäminen on tehty tavallista lakia vaikeammaksi?
c) Miksi kansalaisaloite on otettu käyttöön lainsäädännössä? Etsi tietoa vireillä olevista kansalaisaloitteista. <kansalaisaloite.fi>
3. Millä keinoilla eduskunta voi valvoa hallituksen toimintaa?
4. Ota kantaa väitteeseen: Eduskunta on Suomen kansa pienoiskoossa. Etsi ja listaa tekstistä argumentteja väitteen puolesta ja vastaan.
5. Etsi tietoa eduskunnan viikko-ohjelmasta ja vireillä olevista laeista. <www.eduskunta.fi>

Eduskunnan enemmistö voi erottaa kansanedustajan, joka on laiminlyönyt toistuvasti tehtäviään tai syyllistynyt vakavaan rikokseen. Kansanedustaja voi jättää eduskunnan omasta halustaan, jos tulee valituksi johonkin toiseen luottamustehtävään, esimerkiksi europarlamentin jäseneksi. Eduskunnan valvontavaltaan kuuluu myös mahdollisuus nostaa syyte **valtakunnanoikeudessa** ministeriä, presidenttiä tai oikeuskansleria vastaan.